

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. posem.

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto . . .	6 for. 20 kr.
„ pol leta . . .	3 „ 30 „
„ četert leta . . .	1 „ 70 „
„ mesec . . .	— „ 60 „
Po pošti:	
Za celo leto . . .	7 for. 50 kr.
„ pol leta . . .	3 „ 80 „
„ četert leta . . .	2 „ — „
„ mesec . . .	— „ 70 „

Št. 84.

V Celovcu v saboto 20. oktobra 1866.

Tečaj II.

Česa nam je po miru treba?

(Konec.)

Dr. L. Nekterim škodujejo prenarredbe po spričbi starodavnih časov, srednjega veka in nove dobe. Ti naj se kakor nekdanje grajščine odškodujejo, kar je mogoče, deloma naj pa potrpijo iz lastnega domoljubnega nagona, saj morajo drugi celo življenje žrtvovati v groznih bitvah. Najlepši izgled so nam tu starodavni Atenčani in Spartani. Spoznavši, da jim ni več po starih navadah in postavah živeti, skušajo to in uno prenarediti in poboljšati; na zadnje pooblastijo prvi Solon-a, drugi Likurg-a, da jim državi prenaredita. Storila sta to radikalno pa modro državama v neumerlo slavo, čeravno posamnim državljanom v veliko škodo. In hitro naj se to stori, zakaj kolo se naglo vrti, in čakati se ne more. Naši mejaci Prusi, Italijani, Rusi in drugi ne spijo! Čas tega truda in dela mora pa biti tudi čas pravega neprestanega napredovanja, da se ne bode zastoj delalo, da ne bode ves trud Sisifovo delo! Od leta 1848 se je dosti narejalo in prenarajalo pa večidel le na videz, in zato se je le malo napredovalo. Starim postavam in naredbam so nekaj dostavili in jim drugo obliko dali, tudi novega so nekaj vstvarili, oživljajočega duha pa niso vpihnili ne staremu ne novemu, in skorej v vseh, zlasti v denarnih zadevah, smo slabiji od poprej. Brez prave volje brez poguma in modrosti in zato brez uspeha prenarajati je škodljivo, je nevarno in raji naj se pri starem ostane.

Da pa bode težavno to delo plodonosno in pravi napredek, moramo s v o b o d n i biti. Svoboda je zmirom živi izvirek moške delavnosti. Svobodnemu državljanu je polstavna dolžnost, pečati se z javnimi opravili, in samemu skrbeti za občni blagor. — Če pa bistrijo um privatna ali zasebna

opravila in skušnje, še bolj razvijajo človeške duševne moči javna opravila, občine, dežele, zlasti države. — Vsakemu je drago, kar sam izdelal, zlasti če je težavno bilo; javna opravila rodijo tedaj ljubezen do svobodnih naprav, rodijo duševno domoljubje. — Potreba pa, zmagovati v svobodni državi navadno in celo potrebno nasprotovanje, in odstraniti zadržke pri izpeljevanju javnih opravil, ta potreba trdi posamne moči in značaje.

Po tem takem bistri svoboda um, rodi duševno domoljubje in trdi značaje. Brez vsega tega pa ni mogoče niti reformirati niti napredovati, tedaj je svoboda prvi pogoj pravega napredka.

Drugi pogoj je sloga in sprava avstrijskih narodov. Ako ostanejo dalje še pri starem prepiru, navstalo bo še hušje sovraštvo, še hušji boj. Vsak pa vidi, da je razpor in sovraštvo izvirek le razpadu, nikoli pa umnemu in modremu napredku. Narodi si morajo zdaj sami pomagati, sami imajo osodo svojo v rokah, tedaj naj se spravijo in porazumejo. Zadosti smo trpeli nesreč, in nevarnosti dovolj prestali. Navadno bližajo ljudi nesreče in nevarnosti. Saj vsak spozna, da samemu ni mogoče premagati jih, da je treba vzajemnosti in sloge. Vsi avstrijski narodi so svoje dolžnosti izpolnili, vsi naj se tedaj spoštujejo in vsi naj služijo le naši državi, le našim ne ptujim potrebam, — potem se bomo kmali razumeli in porazumeli.

Reforme vpeljevati pa ni vsak čas tudi primeren čas. Ljudje morajo pripravljeni biti, in jih želeti. Kedar so se postave in vredbe že zastarale in niso več primerne novim okoliščinam hrepenijo ljudje in silijo po reformah; po velikih nesrečnih bojih pa je zadnja ura. Napake in pregreški se takrat najbolj pokažejo in vidijo, duhovi so

zbujeni in človek se boji še hušjega, zategadel rad žrtuje, da bi se le v okom prišlo bodočim nevihtam in nevarnostim. Po prekuciji leta 1848 je vse hrepenelo po prenarredbah in res nekaj novega in dobrega se je vpeljalo, pa kmalo so se nad tem malim hudovali srditi sovražniki Avstrije, starokopiteži, in vse so po starem prenaradili. Leta 1859 je drugikrat in ostro potrkala osoda, da bi Avstrija reformam in oživljajočemu duhu duri odprla; zopet se je nekaj začelo, na videz so svobodo proglasili, — nemško ne avstrijske svobode, in opešali so! Letos smo tretjikrat ta glas zaslišali, strašno, grozno, da, treščilo je! Zadnji čas je torej, da prenaradimo hišo, da se ne razvali. Zato nam bode sedanjí mir čas spoznanja, truda in napredka, čas svobode in sprave. Zato naj bode naše geslo: Reforma, prava oživljajoča reforma!

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju. (Cesarsko potovanje; Madjari in Belcredi; novi ministri; volilni redi za dež. zbore; poljski časniki.) Težko pričakujejo severne od vojske poškodovane dežele, da jih pride obiskat presvitli cesar sam. Pripravljajo se povsod velike deputacije, ktere bojo potožile svoje težave in britkosti. Gotovo bojo marsikaj povedale zastran državopravnih pravic češke krone, kterih pa sedanje ministerstvo pripoznati noče. Dobro torej, da bode cesarja spremljeval tudi Belcredi, naj le sliši ktero grenko in debelo, saj jo zasluži, ker se do vselej vernih in tako potlačenih Čehov tako čudno obnaša. S cesarjem pojde tudi cela truma vojaških veljakov, naj pregledajo tista mesta, kjer so

Besednik.

Kakó je sè slovenščino pri nas?

J. V. Iz slovenske Bistrice.

Zanimivo in koristno je pozvedeti iz raznih slovenskih krajev, kako je kaj sè slovenščino, da vidimo, ali se širi in napreduje narodni duh, in kje je še najbolj potreba delati in obdelovati narodno polje. Zato naj bi vsak domorodec vsaj enkrat vsako leto sporočil, kako je sè slovenščino v njegovem okraji.

Slovenska Bistrica je mestice s kakimi 1300 domačimi prebivalci, kteri vsi razun 4 ali 5, ki pa tudi naš jezik za silo lomijo, slovenski govoriti znajo, med seboj pa se ve da večidel nemški kramljajo. Slovenski jezik je vendar vsem neobhodno potreben, ker je vsa okolica čisto slovenska in se meščani večidel le živijo in nekteri tudi bogatijo od barantije s kmeti. Veči del meščanov se peča s kako obrtnijo ali barantijo, pa vsak je zraven še tudi kmetovalec, kakor se to v naših slovenskih mesti-

cih in trgih skozi in skozi nahaja. Med meščani je mala peščica prav pridnih domorodcev, velika večina pa se ne briga niti za nemščino, niti za slovenščino, ampak skrbi le za svoj materijalni blagor, — nekaj pa je še tudi trdih nemškutarjev starega kopita. Vendar pa so se zadnji čas precej pomirile in vogle nasprotne demonstracije in nadjati se je, da dorasla mladina, ktera se v šolah uči pravilne slovenščine, bo zmiraj bolj narodna postala, kajti glavni vzrok vsega nasprotovanja je nevednost in nepoznanje našega milega jezika; od starih gospodov pa se ne more tirjati, da bi se tega zdaj učili, kar so brez lastne krivde v svoji mladosti zamudili.

Naša glavna šola in njeni učitelji so hvale vredni in učenci tudi v slovenščini dobro izurjeni, le v 4. razredu se skozi in skozi nemški podučuje in premalo ozir jemlje na slovenščino, čemur pa je menda šolski načrt kriv. Pri skušnji pa sem se sam prepričal, da vsi otroci lepo in pravilno slovenski pišejo. Priznati se mora, da imajo slovenski otroci izvrstne zmožnosti; kako bi še le napredovali, ko bi nehala mešanica slovensko-nemškega poduka in bi se le samo na to gledalo, da bi se učenci

urili v raznih jim za svoj stan potrebnih predmetih! Grajati pa moram nedosledno pisavo imen v katalogu, ktera je „lesjačici“ zelo podobna. Naj se vendar slovenska imena pišejo slovenski, nemška pa nemški. Vsakemu svoje!

V naših c. k. uradnih h, v pisarnicah g. odvetnika in notarja vlada skozi in skozi nemščina. Le nekteri zapisniki zaradi priseg so se pisali slovenski. Rad pa bi vedel, kam so prišli kupi natisanih slovenskih pozivov, ki jih je pred dvema letoma dobil naš c. k. okrajni urad, in od kterih ni ne enega na slovenske stranke razposlal! C. k. štibernica ali davkarija naznanja pa vse svoje oklice po slovenski in daje tako posneme vredni zgled okrajnemu uradu. Dozdaj prošnja pohorskih občin še ni rešena in tudi ni slišati, da bi okrajni urad volje bil, zadostovati tirjatvam časa in prošnjam prostega ljudstva.

Iz notarske pisarnice se razpošiljajo slovenski pozivi; da bi se vendar skorej tudi privatna pisma začela pisati v slovenskem jeziku za čisto slovenske stranke!

Odvetniška pisarnica je nemška in — draga.

in pišejo na vso sapo zoper nje, — nasproti pa si tolikanj bolj prizadevajo za Rusine, da bi jih tako ali tako na svojo plat zvalili, posebno ker jih zdaj dunajska vlada nič kaj poznati noče in se jim od marsiktere strani še celo državi nevarni in hudobni naklepi podtikujejo. Vendar se nam še do zdaj ne zdi to nič nevarno in prepozno, če se vlada naša res hoče držati ravnopravnosti in vsem narodom z enako mero meriti. Če pa tega ne stori, vname se prav lahko kmalo kak ogenj, in reklo se bode tedaj: Prepozno je! — Piše se, da bode kmalo veliki telegraf, o katerem smo že nekaj naznanili, skozi Azijo in Ameriko napeljan. To bode spet velikansko delo v čast in slavo obema vladama in posameznim podvzetnikom ter na korist vsemu človečanstvu.

Italija. Po vseh laških pokrajinah se razlegajo radostni slava-klici, da je Italija zdaj do jadranskega morja narejena. Gotovo se bode z veselimi Italijani vsak človek, ki svoj narod in pravico ljubi, veselil in jim srečo voščil, če mora tudi marsiktero djanje kot nepravično obsoditi in zavreči! — Zastan rimskih zadev se poroča, da zapusté francoski vojaki gotovo Rim v tistem času, ki je v septemberski pogodbi za to postavljen, in da je general Montebello to papežu oni dan za gotovo naznanil. — Vlada misli zdaj nekaj vojakov na mejo poslati, ki naj potem, če kake homatije na Rimskem nastanejo, tje gredó in red napravijo ter ob enem rimski vladi pokažejo, da se ima papež le od Italije, če se ž njo spravi, kaj prida nadjati. Ne vemo, kaj bode?

Pruska. Glas gre iz Berlina, da se bode pruski kralj za „nemškega cesarja“ oklical. Prihodnji severonemški parlament, ki se menda snide meseca januarja 1867, začel bo s tem svojo delavnost, da to sklene in očitno naznani. Neko drugo sporočilo iz Bruselja pa naznanja, da se na nasvet pruske vlade zdaj pogajajo v Parizu, Londonu in Berlinu, kakoda naj bi se Napoleonovi rodbini (dinastiji) francoski prestol ohranil. — S tem tedaj se hoče Bismark Napoleonu hvaležnega skazati, da je bil o času vojske lepo pri miru. Če imenovane vlade mislijo francoski prestol le na bodala in terdnjave postaviti, francoski svobodoljubni narod pa prezirati, dvomimo zelo, da bi kaj prida opravile, če si še tolikanj prizadevajo. Vse zastoj! — S saksonskim kraljem še ni mir sklenjen in bo javljene tako hitro.

Francoska. Da je Napoleon res bolen, terdi se sploh, dasitudi še lahko precéj časa obvisi. Naredil je tudi že neki poslednje sporočilo ter postavil posebno svetovalstvo s cesarico na čelu, ki bode tako dolgo vladalo, da bode mali Napoleon 21 let star. — Vladanje po Napoleonovi smerti bo gotovo kaj težavno. — Od cesarja Maksa se poroča, da misli po vsaki ceni še v Mehiki ostati, več terdnjav napraviti in se tako braniti; ali kako dolgo? Od cesarice pa menda ni upati, da bi se tako hitro ozdravila.

Turčija. Do zdaj se iz raznih večkrat nasprotnih poročil le toliko da za gotovo posneti, da sicer kerščanski Kandidjoti Turke zmagujejo, vendar pa da bodo zdaj že težko svoj namen dosegli in se z gerškim kraljestvom združili, ker je Napoleon bolen. Če pa gerški kralj, kakor tudi skorej drugači storiti ne bo mogel, res za orožje prime in gre Kandidjotom na pomoč, potem je upati, da se kaj zgodi in da važno izhodnje vprašanje spet ne zaspi.

Razne novice.

* „Novice“ naznanjajo veselo sporočilo, da je tergovska in obertnijska zbornica g.

Jožefa Debeveca in g. Janeza Nep. Horaka enoglasno izvolila za deželna poslanca. Slava!

* Kovaška in živinozdravniška šola v Ljubljani se prične 5. novembra. Nauk v obeh šolah je skozi in skozi v domačem slov. jeziku in brez plačila. Za stanovanje in živež izhaja učenec, kakor „Novice“ pravijo, s kakimi 10 ali 12 gld. —

* Kolera odjenjuje te dni v Ljubljani in menda tudi na Gorenškem, le v stari Loku se je oni teden nekako hudo prikazala.

* Na novo ustanovljenem kmetijskem učilišču bodo učili sledeči gospodje: A. Baumgartner, tajnik koroške kmetijske družbe (ob enem tudi vodja), Ferd. Kosmač, realni profesor, J. Žavta viši gozdnar v Šenčurju nad Celovcem in J. Bohrn, živinozdravilski zdravnik.

* G. profesor Trdina, o kterega nemili osodi smo že onikrat povedali, prejel je od svojih nekdanjih učencev, ki se zdaj na Reki nahajajo, iskreno zaupnico, ki se po „Pozoru“ tako le glasi: „Dragi naš učitelj! Nam ni znano, zakaj da so Vas od učiteljske stolice odstavili; ali znano nam je, da bo to učilišče brez tebe, svojega očeta in prijatelja, tužno in žalostno. Čast in poštenje vsem učiteljem; ali marsikaj se bo ustavilo, kedar se na vse kraje zve, da Vas več v šoli ni. Kajti z Vami je rasla vedno čast gimnaziji reški, in marsikteri mladenec je sem prihitel napojit se s krepostno roso nauka Vašega, Vi pa ste ga razveseljevali z vsem, kar je resnično, lepo in dobro. Kdo se zapustivši šolo ne ponaša s tem, da je bil učenec Vaš? Mladina Vas nikdar ne bo pozabila. Reka in Primorje z Istro in jadranskimi otoci bo žalovala, dokler se ne verneti na učiteljsko stolico, na kterej Vas je bilo lepo čuti in videti. Mi Vaši učenci povzdiguemo svoj glas v slavo in hvalo Vašo, ter za gotovo pričakujemo, da bode odmevalo po vsem jugu: Živio Trdina! Kdor Vas ne ljubi, ta ni dober človek!“ Sledi 16 podpisov. — Ravno kar beremo v „Narodnih listih“, da je g. T. tožen zavoljo velike izdaje, ktero je neki doprinesel pri svojih prednašanjih o hervaški literaturi. Ako ga sodnja tega hudodelstva krivega ne najde, sodil ga bo sodni stol na Reki zavoljo šuntanja in poburovanja. Dokler ta pravda teče, odstavljen je od učiteljske službe in dobiva le tretjino plače svoje. Mislimo in želimo, da ta žalostna reč za našega slovečega rojaka srečno izide!

* Večkrat smo že mimogredé omenili, kako zelo da naša ljubeznjiva „Celovčanka“ za ljubljansko kupčijsko zbornico (komoro) skerbi in ne preide skorej teden, da bi v svojih strastnih in umazanih dopisih kaj o nji ne spomnila in sedanjemu vodstvu, zlasti pa g. Horaku, kake berce ne dala. Neizrečeno jo to zgačlja in gotovo se dobro muza, če more Korošcem kaj od groznega nevedneža Horaka za „málico“ predstaviti. Mi pa vemo, da bi bila večina celovških prebivalcev zadovoljna, če bi vsaj nekaj Horakov namesto družih znanih možiceljnov dobili! Stavimo kaj, pa bomo videli! Ali „Celovčanka“ ni sama pri svojem graje vrednem delovanju, marveč ima še mnogo tovarišic, ki jih ves svet pozna, kakšne da so. Tako smo v znani „Debatte“ od sabote na koncu v predalcu „Volkswirthschaftliches“ na grozne reči naleteli, ki se tako resnemu in zraven še vladnemu listu nikakor ne spodobijo. Oni sestavek obdeluje namreč kranjske kupčijske in narodarske zadeve, hvali sicer prebivalce, ali rodoljubje in zlasti zdanje vodstvo kupčijske komore jej je tern v peti, ono je krivo, da vse vedno bolj zastaja in v nič pribaja, beržkone jo je izverstni govor g. pervosednika Zupana, ki ga naznanimo prihodnjič,

tako nemilo presunil, da piše med drugim to le: „Die letzte Handelskammerwahl ist vor dem Richterstuhle des gesunden Menschenverstandes unverantwortlich. Die Nationalitätengreisslerei ist dem Handel etc. schädlich. Der hyperidillische und allzu einseitige Ultraslovenismus ist der Entwicklung des tüchtigen Volksstammes nicht förderlich, itd. — Tako rohnja nam neprijazni vladin časnik, in sicer tisti, ki se na vso moč za Madjare poteguje in nima besedice zoper to, če bi tudi vse po koncu postavili! Dobro se dereš „Debatte“! Tudi „Telegraf“ prinaša to gerdobijo.

* Dragoceni grob sv. Janeza Nepomucenskega, ki je bil za časa letošnje vojske v Solnogradu shranjen, prepeljal se je te dni zopet v Prago. Povsod, kjerkoli se je peljal, bilo je veliko pobožnega ljudstva zbranega, ki ga je v procesijah spremljalo.

* Cesar Ferdinand Dobrotljivi se je 10. t. m. iz Insubruka v Prago vernil. Neštevilni slava-klici so doneli, ko se je po mestnih ulicah na svoj grad peljal.

* Nadškof in part. infid. in prisednik ogerske sedmerice, g. Lonovič, je res za kaloškega nadškofa izvoljen.

* Bivši hervaški dvorni kancelar g. Mažuranič je stopil popolnoma v pokoj. Za predsednika hervaške sedmerice pa je izvoljen grof Ed Jelačić, dozdanji namestni kancler.

* Dohodkov pri vseh ljudskih šolah na Kranjskem je bilo pretečeno leto po uradnem naznanilu z vsem vkup 50.201 gld. — „Šolski Tovarš“ pa k temu pristavlja kaj primerno željo, gotovo po večini vseh kranjskih učiteljev, to namreč, da naj bi se učitelji sami poprašali, koliko, kdaj in kako dobivajo svoje dohodke, ki se jim na poterpežljivem papirju tako prijazno svetijo. — Ako bi se to zgodilo, bil bi pri tem številjenju gotovo ves drug znesek. — Zakaj vendar viši, to tako radi pregledujejo?

* Jako se v Ljubljani čudimo, zakaj da željno pričakovanega „Valenštayna“ še zdaj ni iz Trsta do nas, ko je vendar celovški „Glasnik“ že v listu od 1. t. m. imel kritiko o njem. Kako da ga pri naših bukvarjih ali v čitalnici ni dobili? Vsaj vendar menda ne bode treba v Trst ponj hoditi, kakor nekaj po Prešernove pesmi v Ljubljano? Da ga tedaj kmala vidimo.

Najnovejše.

Vsi deželni zbori razun ogerskega in hervaškega so sklicani na 19. dan novembra.

Loterija.

Terst, 8. oktobra:

43 29 35 65 7.

Prihodnje srečkanja je 18. oktobra 1866.

Dunajska borska 18. oktobra 1866.

5% metalike	60.45
5% nacional	66.35
1860 derž. posoj	78.50
Bankine akcije	716.—
Kreditne „	148.80
London	130.—
Novi zlati	129.—
Srebro	617.7/2